

05/03/2010 17:40

U susret drugom srpskom izdanju istorijskih Čitanki koje se bave modernom istorijom jugoistočne Evrope i nude se kao „dodatni nastavni materijali“ u zemljama regiona

Dubravka Stojanović: Ne postoji samo jedna (istorijska) istina

Autor: D. Stošić

Centar za demokratiju i pomirenje u jugoistočnoj Evropi pokrenuo je 1999. godine projekat uporednog istraživanja udžbenika istorije iz svih zemalja regiona - od Slovenije do Turske i Kipra. Radili smo to duže od godinu dana i pokazalo se da nastava istorije može biti izvor daljih konflikata.

Pokazalo se da u njoj svi vide izvor i čuvara nacionalnog identiteta, da ministarstva preko nastavnih sredstava šalju poruke svojim malim građanima o tome kakvi treba da budu. Da bi to postigli oni su svakoj generaciji „menjali istoriju“, u skladu s potrebama trenutka. Pa tako jedna generacija slavi Jugoslaviju, a sledeća je optužuje kao najveću grešku. Jedna slavi 27. mart, druga ga ruši. Jedna slavi partizane, druga četnike. Došli smo do zaključaka da je takvo stanje veoma opasno i za unutrašnje stanje u tim zemljama, jer vlasti šalju kontradiktorne poruke, ali i za međudržavne odnose, jer se sopstveni identitet najuspešnije gradi zahvaljujući negativnoj slici onih drugih, susednih naroda. Odatle ta eksplozivnost nastave istorije - kaže Dubravka Stojanović, urednica srpskog izdanja istorijskih čitanki koje se bave modernom istorijom jugoistočne Evrope i nude se kao „dodatni nastavni materijali“, koji „mire istine po meri svake pojedinačne zemlje“ u regionu koji je još uvek prilično osetljiv na svako, i najamanje pomeranje.

Jedanaest država i 60 stručnjaka bavi se novijom istorijom jugoistočne Evrope, koja je sakupljena u četvorotomu istorijsku čitanku (Osmansko carstvo, Balkanski ratovi, Drugi svetski rat i Nacije i države u jugoistočnoj Evropi), čija izdanja dosad, osim (kontrolnog) engleskog, mogu da se čitaju još na sedam regionalnih jezika (albanski, bosanski, hrvatski, grčki, makedonski, srpski i turski). A, kako to izgleda, kako se rešavaju problemi, ko koordinira celu stvar... objašnjava sagovornica Danasa.

Protiv samozaljubljenosti i samoizolovanosti

- Takav gigantski posao bio je moguć zahvaljujući radu i neverovatnoj upornosti i strpljivosti profesorke Kristine Kuluri iz Atine koja je bila glavna urednica čitavog projekta - kaže Dubravka Stojanović. - Ona je uspela da posredstvom elektronske pošte održava kontakt sa svim učesnicima i da uklapa tekstovi koje su oni slali, da sa svima stalno „pregovara“ o tome šta se može, a šta ne. Bez nje mislim da takav poduhvat ne bi bio moguć - objašnjava sagovornica Danasa.

U izradi „čitanki“ korišćen je metod multiperspektivnosti, koji podrazumeva da se uporedo objave sva različita viđenja sadržana u istorijskim izvorima, bez nametanja jedne istine. „Zvanični istoričari“ u Srbiji ne priznaju taj pokušaj da se nađe zajednički sadržalac u regionalnoj istoriji. Kako, u tom kontekstu, vi gledate na perspektivu celog projekta?

- Reč je o avangardnom projektu koji, jasno je, u jednoj učmaloj sredini može izazvati samo dramatične reakcije, jer udara u temelje te samozaljubljenosti i samoizolovanosti. Projekat je otišao mnogo dalje od francusko/nemačkog zajedničkog udžbenika koji se bavi nespornim periodom zajedničke prošlosti posle 1945, kad su se svi konflikti okončali. Naše knjige bave se baš najspornijim, najosetljivijim i najkontroverznijim pitanjima: Osmanskim carstvom, stvaranjem nacionalnih država, Balkanskim ratovima i Drugim svetskim ratom. Utoliko one više bole svoje protivnike. Baš zbog toga sam uverena da se u pristupu multiperspektivnosti nalazi budućnost demokratskog, racionalnog i

suštinski drugačijeg shvatanja istorije. To je način da ona prestane da bude „predvojnička obuka“, da skine uniformu i da postane moderna nauka čiji je cilj kompleksnije sagledavanje stvarnosti i njeno uvažavanje.

Nastavnicima se dopalo

Navedite nam najveće probleme u realizaciji?

- Najveći problem jeste nepripremljenost naših nastavnika za rad s ovakvim knjigama. To su knjige koje zahtevaju posebne pripreme i zato je neophodno da nastavnici pohađaju naše seminare da bi mogli uspešno da ih primene u učionici. Taj postupak veoma je skup i dugotrajan, jer je potrebno da nastavnici usvoje nove nastavne metode, da se one prvo njima dopadnu da bi ih bolje preneli đacima. Zato je bilo potrebno napraviti interaktivne seminare, na kojima nastavnici imaju određene zadatke, što traži njihov veliki angažman. Ali, evaluacije pokazuju da se to nastavnicima dopalo i da im je bilo izazovno.

Priprema se drugo izdanje za Srbiju, dopunjeno nakon obrade primedbi i predloga, iz svih uključenih zemalja. Kada će se pojaviti i šta je novo u njemu?

- Knjige izlaze tokom aprila/maja ove godine. Ono što je novo u odnosu na prethodno izdanje jeste to što smo u njih uneli iskustvo primene ovih knjiga u svim zemljama regiona u poslednjih pet godina. Uneli smo sve stručne, dobronamerne i smislene primedbe koje smo dobili, kao i neka objašnjenja na mestima koja su izazivala zabunu. Novo je, kao i sve što je u ovom poslu bilo, to što smo sve radili zajedno, što je svaka izmena prihvaćena iz svih zemalja, što niko nije vukao na svoju stranu, svoju istinu. Bilo je predloga da svaka zemlja doda ono što joj nedostaje, ali to smo složno odbacili. Ovo je zajednički proizvod, sve će knjige biti iste i niko ne može sebe da istakne, sebi da odobri više prostora. O svemu se vodilo računa i ta ravnoteža je održana zahvaljujući velikom poverenju koje mi imamo jedni u druge.

Identične primedbe nacionalista svih zemlja

Kako vi reagujete na primedbe koje su dosad stizale?

- Na primedbe koje su imale stručno pokriće odgovarala sam u dnevnoj štampi. Na one koje su bile plod čistog etnocentrizma koji se zgrane, uplaši i nakostreši čim se nađe upoređen s nekim drugim, pa čak i kad se neko drugi uopšte pomene, nisam javno reagovala. U jednom dužem tekstu napravila sam analizu svih tih reakcija od Hrvatske, preko Srbije do Grčke. To je ispalo vrlo zanimljivo jer se pokazalo da su nacionalisti svih zemlja imali identične primedbe, polazeći od toga da je baš njihov narod zastupljen najmanje ili da je predstavljen u najnegativnijem svetlu. Pošto su to isto zaključili svi nacionalistički kritičari, još više sam ubeđena da smo na dobrom putu i da smo upravo našli pravu meru. Te kritike pokazale su da su ove knjige postale neka vrsta katalizatora. Zahvaljujući tome što su mnogo iznervirale svoje protivnike, oni su izrekli nešto što bi svako pametan pokušao bar da sakrije. Neprijatelji ovih knjiga su se izlanuli i, zahvaljujući tome, artikulirali neke stavove koje su dotad prikrivali. Takav je, recimo, stav da je multiperspektivnost neprihvatljiva jer o svemu postoji samo jedna istina, kao što je jedan Bog. To stanovište ruši svaki temelj naučnosti, u potpunosti je antiintelektualno, autoritarano. Ako bismo od toga pošli, onda ljudsko znanje više ne bi napredovalo. Posebno je tragično što su takve stavove iznosili ljudi sa naučnim i akademskim karijerama. Dragan Stošić

NENAD ŠEBEK:

Produkt „domaće“ pameti sa Balkana

Ono što je najjača strana projekta jeste da nije osmišljen ni u Oslu, ni Tokiju, niti u Vašingtonu ili Briselu. Od početka, od koncepta... pa sve do sadašnjeg trenutka, ovo je isključivo produkt „domaće“ pameti, pameti sa Balkana. To iskustvo, tako dobra saradnja istoričara iz (tada, 1999. godine, kada je projekat započeo) 11 država jugoistočne Evrope znak je da, kada se pravi profesionalci nađu sa zajedničkim, kvalitetnim ciljem - mogu postići sve. Priključili su se, dakle, istoričari iz čitavog regiona, ali ne samo oni i ne samo nastavnici istorije u školama. Projekat i njegove vrednosti prepoznalo je ukupno i 27 donatora, od transnacionalnih organizacija poput Evropske unije, Centralnoevropske inicijative, preko nacionalnih vlada, pa sve do privatnih fondacija - objašnjava direktor CDRSEE Nenad Šebek.

Postoji najpre engleska varijanta, a zatim dolaze jezici država u kojima se pojavljuju ove knjige. Ko su saradnici na terenu i kakav je prijem u svakoj od država?

- Istorijske čitanke najpre su napisane na engleskom jer je ovaj jezik bio „lingua franca“ za čitav projekat. Postepeno, prevedene su na, dosad, ukupno još sedam jezika (albanski, bosanski, hrvatski, grčki, makedonski, srpski i turski). U pripremi je izdanje na crnogorskom jeziku, a nadamo se da ćemo dobiti sredstva da zaokružimo projekat i sa izdanjima na bugarskom, rumunskom i slovenačkom. Kako je cela stvar primljena? Pa, sa neznatnim razlikama, skoro svugde isto. Ogromna većina nastavnika istorije koji su imali prilike da se sa projektom upoznaju svesrdno ga je prihvatila. Mediji su se uglavnom pohvalno izražavali o njemu, a na oštru osudu naišao je prevashodno kod onih koji

sa njime nisu bili upoznati ili im je smetalo bilo kakvo „zajedništvo“. Ove čitanke napadali su, takođe, i oni stručni krugovi, oni istoričari koji istoriju i njenu nastavu shvataju kao etnocentrični projekat u kojem smo „mi“ uvek fenomenalni, a „drugi“ uvek za sve krivi.

Navedite nam najveće probleme u realizaciji?

- Sa menadžerske strane, najveći problem je bilo (i još uvek jeste) prikupljanje sredstava za ovakav neprofitni, nekomercijalni projekat. Posebno na početku, dok smo zapravo donatorima samo „prodavali“ ideju, koncept. Već od prvog objavljenog toma na engleskom, bilo je znatno lakše, imali smo u ruci proizvod! Okupiti i voditi ekipu iz tolikog broja zemalja, postići zacrtane rokove, štampati na toliko jezika i u toliko zemalja, a onda organizovati radionice za obuku nastavnika... uspostaviti veze sa ministarstvima prosvete, objasniti značaj projekta, promovisati ga ne samo širom regiona već i u Evropskom parlamentu, američkom Kongresu, diljem Evrope... sve je to bio izazov maltene bez presedana za jednu malu nevladinu organizaciju. Kao i uvek, ono što ruši sve prepreke su - dobra ideja i dobri ljudi. Vodeći ovaj projekat imao sam sreću da radim uz maksimalnu podršku Upravnog odbora CDRSEE, pre svih Erharda Buseka (predsednika), Koste Karasa (izvestoca o projektu i njegovog idejnog oca), Dušana Reljića, Žarka Puhovskog, Pitera Steka, Nikosa Eftimjadisa i mnogih drugih. Imao sam i sreću da imam sjajnu ekipu projektnih menadžera i iznad svega - entuzijazam i posvećenost kako nastavnika koji su projekat naknadno podržali tako i onih koji su ga osmislili: Kristine Kuluri, Dubravke Stojanović, Bože Repea, Mirele i Bogdana Murgesku, Halila Berktaja, Heliana Demirija i mnogih, mnogih drugih.

Planiraju se i strip varijante ove pomiriteljske istorije. Kada to stiže, ima li već autora koji su prihvatili saradnju?

- Očekujemo da će se sadašnja faza projekta u potpunosti „primiti“ tokom naredne tri godine. U tom periodu počinjemo rad na nekoliko novih ideja. Najteža će biti izrada novog kompleta knjiga koja će se baviti onim što smo izostavili iz ovih izdanja - ratnim devedesetim na Balkanu. A verovatno najzanimljiviji deo posla biće pokušaj da se napravi stripovana verzija dosadašnjih knjiga. Po istom principu, okupili bismo najbolje scenariste i crtače iz regiona, a nadamo se da će nam se u tome priključiti i takva imena kao što su Mirko Ilić i Igor Kordej. Ovakvo izdanje prvi put će direktno ići u ruke čaka, bez posredništva nastavnika.

[Nova Postavka 18.2-18.3.](#)

Izložba radova Aleksandra Dimitrijevića & Branislava Nikolića
www.novagalerija.net

[Položite IELTS](#)

IELTS Upišite prestižni fakultet. Pripreme u Galindu.

[Naručite. BeotelNet časti](#)

6 meseci besplatnog ADSL-a na račun BeotelNeta, za sve nove korisnike!

www.beotel.net